

הַלְבוּת פְּרָכּוֹת סִימָן נה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לא]

עליהם פנים צרף עשרה לאו דאורייתא הוא⁽³⁹⁾ וכו', אבל לענין שער היקב דאורייתא אינו מועיל⁽⁴⁰⁾.

(39) אך לענין למנוחו לשי"ץ המוציא אחרים ידי חובתם, כתב לעיל (סי' נג ס"ק כה) שלשיטת אותם פוסקים אסור, שאין לסמוך על כך כשצריך להוציא אחרים ידי חובתם במצוה שחייבה מדאורייתא.

(40) ומי שיש לו מחלת נפילת השערות, ואין לו שום שיער בגופו מיום הולדו, ראה מה שכתב הגר"ש וואנר (קול התורה, תשרי תשס"ז עמ' קנז).

[משנ"ב ס"ק לב]

ובלבד שישארו נכס שאין מתפללים שמונה עשרה ויכולין לענות עמקם⁽⁴¹⁾.

(41) דין זה שאפשר לומר קריש ולצרף גם את מי שעדיין מתפלל שמונה עשרה, כתב הגרי"ח קניבסקי (אשי ישראל במהדו"ב בסוף הספר תשובה בב) שנאמר גם לענין חזרת השי"ץ, וכן משמע בביה"ל (די"ה או), אמנם לענין חזרת השי"ץ, כתב השר"ע לקמן (סי' קכד ס"ד) שאם אין תשעה שמכוונים לברכות השי"ץ, קרובות ברכותיו להיות לבטלה, וכתב על כך המשגיב שם (ס"ק יט) שהעולם נוהגים לצרף למנוח ולחזרת השי"ץ אפילו מי שמדבר ואינו שומע חזרת השי"ץ, ולכן טוב שיתנה השי"ץ שאם לא יענו אמן וכוונתו לברכותיו תהיה התפילה בתורה נדבה. ודעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה תפלה פי"ד דבר הלכה אות ג) שיש לחלק בין קדיש לחזרת השי"ץ, וכן משמעות דברי השר"ע הרב (סי' יז) והקצו"ש (סי' טו וסי' כ ס"ב).

ומנין שבו כל הציבור רוצים לומר קריש ואין מי שיענה אמן, כתב בשו"ת רב פעלים (ח"ב סי' יד) שיכולים לעשות כן, מפני שאפשר לומר שאומרים ואמרו אמן למלאכים או שיש אנשים בחוץ ששומעים, או שכל אחד אומר לחבירו אמרו בלבבכם אמן, וכתב הבן איש חי (שנה א פ"ו ויחי אות טו) שמימי לכתחילה ויהודו שיהיה שם אחד שעונה, והפך החיים (ס"ק לא) כתב שאם צריך שיענו אם כן צריך שנים, שהרי אומרים ואמרו לשון רבים, וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' ל) שיהדרו שיהיו שנים שיענו.

[משנ"ב ס"ק לג]

ולענין קריאת התורה הנשיאת כפים צריך עיון⁽⁴²⁾.

(42) לענין קריאת התורה, כתב בביה"ל לקמן (סי' קמו ס"ב סוף די"ה ולקרות שנים) שיש לפשוט את הספק, שלדיעת השר"ע לא מועיל לצרף ישן.

ובביאור ספיקו של הפמ"ג, ראה מה שכתבנו לקמן סי' קכח ס"ק א.

[משנ"ב ס"ק לה]

נאפלו אם יש מנין בקדו⁽⁴³⁾.

(43) אמנם, לקמן (סי' קכד ס"ג) כתב הרמ"א שאם יש יחידים בקהל שמאיריכים בתפילתם אין צריך להמתין עליהם, וביאר המשגיב שם (סי' יג) שהוא מפני טורח הציבור, והירץ המקור חיים (שם) שיש מדובר לענין קדושה, ועד שיגיע השי"ץ לשם מסתמא יסיים את תפילתו, אך כן מדובר לענין קריש שלאחר שמונה עשרה, ובשו"ת ה"ר (סי' ט) מחלק ששם מדובר דוקא במאריך בתפילתו, והשו"ת שלמת חיים (סי' קכח) מיישב בדעת המשגיב, שכאן מדובר בתפילת המנחה שהיא שעה שאין בני אדם עוסקים במלאכתם, אבל לקמן מדובר בשחרית שבה חיששו הרבה על טרחת הציבור, וראה מה שכתבנו לקמן סי' קכד ס"ק יג.

[משנ"ב ס"ק לח]

שמכין בשעה שמיסים השליח צבור סוף הברכה ועונה אמן⁽⁴⁴⁾, מצטרף לכלי עלמא⁽⁴⁵⁾.

(44) ולענין חרש שאינו שומע כלל, ואף אינו מדבר כשאר אדם, אך מדבר בתנועות שפתיים שונות משאר כל אדם ובשפת עילגים, דעת הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' לד) שאם דיבורו באופן שסתם בני אדם יכולים להבין כוונתו, ולא רק הקרובים אליו, דינו כפיקח לכל הדבר ויכול להצטרף למנוח, וכן דעת הגר"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"א סי' י). אך הוסיף הגר"ש אויערבך (שם) שמתברר שאין להעלותו לתורה, כיון שאינו יכול לברך כראוי.

(45) ולענין השומע על ידי מכשיר שמיעה, ועונה אמן עם הקהל, דעת הגר"ש אויערבך (תפילה כהלכתה סי' הע' פא) שאף שעל ידי המכשיר אין הוא שומע את קולו של המדבר, אלא רק שומע קול מאיזה דבר שמתנדנד באותן תנועות של הקול המדבר אליו, מי"מ כיון שיענה אמן מצטרף הוא למנוח, וכמו שכתב המשגיב כאן, ובשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' ט הע' 4) כתב הגר"ש אויערבך, שההוציא אמר לו שיתכן שכיון שהקול הנשמע נוצר על ידי אדם וגם נשמע מיד בדרך המדברים, אפשר שגם זה נחשב כשומע ממש, וכתב שם הגר"ש אויערבך שהוא חידוש גדול ואינו מבין אותו, ובשו"ת אגרות משה (אה"ע"ז ח"ג סי' לג) כתב שדיני התורה נקבעים לפי מצב האדם עצמו, ולא לפי מה שנוצר על ידי מכוונת ודביו, ולכן אם ללא המכשיר אינו שומע דינו כמדובר ולא שומע, וראה מה שכתבנו לעיל סי' נג ס"ק מא.

[ביה"ל ד"ה חרש]

לכלי עלמא צריך להשמיע לאזנו⁽⁴⁶⁾.

(46) וכן לענין זימון, כתב לקמן (סי' קצט סי' די"ה מצטרפים) שמשמע זה אין להרש זה להיות המזמין להוציא אחרים בברכת המזון, והוסיף, שבזמניו שכל אחד מברך לעצמו והמזמין אינו מוציאם ידי חובה אלא רק אומר צברך, יתכן שיש להקל שאף זימן, וסיים בצ"ע.

[ביה"ל ד"ה הוא כשוחה]

הוא פשוט⁽⁴⁷⁾ וכו', נאם אין בו שום סימן קטות פשוטא⁽⁴⁸⁾.

(47) ונער הלוקה בשכלו, כתב הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' לד) שכל שהוא מבין ויש לו דעת כמו פעושות ויודע שהקדוש ברוך הוא נתן לנו תורה ואנחנו מוקיימים את המצוות, נחשב כבן דעת לקיום מצוות.

ולענין צירוף שיכור למנוח, כתב לקמן (סי' צט ס"ק י) שאינו מצטרף, ובספר שו"ת הלכות (שם סי' ד) משמע שאינו מצטרף אפילו לא שתה אלא כשיער שעדיין יכול לדבר בפני אדם חשוב.

(48) אמנם, במשגיב לקמן (סי' קצט ס"ק בט) כתב בביאור דברי הרמ"א שם כדברי המג"א בשם הלחם חמודות (ברכות פי"ז אות נד), שהכוונה למי שאינו שוטה גמור, והוסיף בשם הלחם חמודות שאינו חכם כל כך כשאר האנשים, והעם מחזיקים אותו לשוטה.

[משנ"ב ס"ק מ]

ובכרובן לקלא⁽⁴⁹⁾, ועין לקמן בסימן קצט פמגן אכרקהם סעיף קטן ח, וצריך עיון קצת⁽⁵⁰⁾.

(49) ולכן לענין לצרפו לזימון, כתב לקמן (סי' קצט ס"ק כז) שכן שלש עשרה שנה יכול להצטרף לזימון משום שמתברר שכבר הביא שתי שערות, אבל אינו יכול להיות המזמין ולהוציא אחרים המשך במילואים עמוד 13

יום ב' כ"ז חשון תשע"ז

פז באר הגולה

ל תהלות מלכותי
בפרת ה סוללת
תפלה בשם היום
מ יריי בירוב
(הגורו בסימן רוב
ב תהלות מלכותי
שם תשובת מהר"ל
ע קורני קמחולת
במות מהר"ל רבבא
בניצא דף קכ

הלכות ברכות סימן נה

מחזיקין אותו כגדול ואומרים (לא) לענן זה (ס) [מ] מסתמא הביא שמי שערות (מהרי"ק שורש מ"ט): ו' לראם התחיל (לב) אהד מהעשרה להתפלל (ט) [ט] לבדו ואינו יכול לענות עמהם (לג) *או כשהוא יושן, אפילו הכי (לד) מצטרף עמהם: ז' קשאהד מתפלל לבדו, (לה) נכון שהאחרים ימתינו מלומר (י) קדיש (לו) עד שיגמרו (לז) כדי שיקרא גם הוא: ח' (לה) *הרש המדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר הן פסקהין ומצטרפים, אבל מי שאינו שומע ואינו מדבר הרי *הוא בשוטה קטן: ט' *לעולם הוא קטן עד שביא (לט) שמי שערות (מ) אחר שיהיה (מא) בן י"ג (מב) יום אהד, ושנת העבור בת י"ג חדש:

שערי תשובה

ללמד מעט פסבאים המגן: [D] מסתמא. עכ"ה. ומשמע דלענן חיובא דארותא אנו מאי, ובאסת דעת סבה פוסקים דכמה דנבא הוי דארותא. ועין לעיל סי' לט מי ש מדבר הכיב מיה וישורת בית אפרים חלק אהיה באריות בענין ויה. וריש קטן סי' נג סיק יג, ששם סבב שמהתחלת היום שולח יום א' קרינן, ודיל מתחלת בויסת הפולה של היום שולח בו הנה מקרי התחלת היום, וכיב כתיב להראי סי' קמה המדי שמשק נבשה גדול אף שערין אין י"ג שנה משעה שגולד עיש, ועין בשורת גיב מיה סי' ו' שכתב שפישע מתנהב קסגויא דהקף קשקשה ליל שולח בו נעשה ביום ואין ליה מהפנה עיש, ועין בגמרא סימן טט סי' ד' ויש הנהה קסוס לסי' ולו: [G] לבדו. עכ"ה. וכבר נכתב גיב להתייר קסטי' ויש לעורר שיהיה עמי' מהגמנס, וכתב האיר בשם הרבב"ו סימן קמא שאם

באר היטב

סימן כה, ופר"ח כי דאם יש לו מי שישתדל בפשילו דאם רצה לקרות אין מוחין בידו, מסתמא ודאי מצטרף עיש ועי' בלקט"הקמח דף י' ע"ב: [D] מסתמא, ר"ל לענן תפלה שהיא מדרבנן, וע"ל סי' נב סימן י"ג משיש בשם הספ"ע והשו"ע: [E] לבדו, דקא א' ולא שנים, מ"א דלא בהרליניה, וכן גבי יושן דקא א' ולא שנים או ג', עמ"א, ופי' חולק וס"ל דישן אפלו אי אינו מצטרף עיש וכיב הפר"ח שהרי הש"ו עקר עיש, ובהל"ק ח"א סימן ער קמב קא דלשן עולה למגן הנה בשפתי קמלה עיש, והר"א חולק עליו עיש, ועין סי' קבר סי': (י) קדיש, ואם הוא יושן מעורר אותו, ואם לא רצה לעמד

משנה ברורה

כן הוא דעת רב הפוסקים באב"ה העור בסימן קנה סעיף יב] ולא הביא שמי שערות, דאז מהני הסימנים לשונה לסי' למסרע, (כ) בין שגולדו לו הסימנים בשנת עשרים או קדם לנה, אבל קדם שהגיע לשנת עשרים, אף על פי שיש לו כל הסימני סריסות אמרינן עדין הוא קטן, ועין דקרי מנדים שמשערך לומר, דלענן תפלה שהוא מדרבנן אפשר דיש להקל לצדו אפלו קדם עשרים, אם נראה בו סימני סריס: (לא) לענן זה, רצה לומר, לענן תפלה שהיא מדרבנן, ואפלו לדעת הפוסקים דתפלה היא דארותא, על פ"ל פוסקים צורף עשרה לאו דארותא הוא, על בן סמכין על זה ואמרינן פיון שבא לכלל שנתיו מסתמא הביא שמי שערות, דרוב אנשים מניין שהגיעו לכלל שנים מסתמא מביאין שמי שערות אבל לענן שאר חיובא דארותא אינו מועיל⁴⁰ [ועין בפרי"מגדלים שפארין בנה ומסוק דמשום שהוא מעוט המצוי על בן החמירו מהרבנן לענן דארותא כמו לענן בדיקת הראה]: ו' אהד מהעשרה, הוא הדין (כס) יותר מאחד, ובלבד שישארו רבם שאין מתפללים משונה עשרה ויכולין לענות עמהם⁴¹, (כט) ויש מחמירין ביותר מאחד, ובישן, פנדאי (ל) אין לצרף אפלו במקום הדחק ביותר מאחד, כי בלאו הכי יש הדקה פוסקים המחמירים בישן וקדלקמה: (לג) או שהוא יושן, ועין בפרי"מגדלים שכתב, דהוא הדין לענן מנין עשרה גס"ן לשן מצטרף לדעת השלחן ערוך כמו לענן תפלה, ולענן קריאת התורה ונשיאת

פז או שהוא יושן, עין במשנה ברורה מה שכתבנו להלכתלה יש על פ"ל פוסקים לעוררו, ואם אי אפשר גס"ן בנה, צורף עיון למעשה, דאף דבפרי"מגדלים כתב דאם אי אפשר, הסומך על שלחן ערוך לא הפסיד, וכן משמע בספר"אז"ס, הלא בברכ"י יוסף וכן דרד"ה ח"ס חסידים עם הש"ו והפדי ח"ד, ואפשר דבמקום שמתפללין קדיש וקדישה בקול רם ותשאר בלחש יש להקל במקום הדחק בישן, דלית בנה חשש בקנה לבטלה, וכן משמע מפר"מגדלים דנה קיל יוסף: * חרש המדבר ואינו שומע, עין בפרי"מגדלים שמתפלל בחרש המדבר ואינו שומע מתקן לצאת בברכת חברו, והוא יודע אד הברכה שהוא מקרף לחוציא, אם נצא בנה אפלו אם נזה אמן, ועין שם עוד המשמע מדברי רמי שהוא מדבר ואינו שומע אין דאי להית ש"ו, לדעת הש"ו בסימן תרטס סעיף קטן א, הנה משמע מה דלפי מה שפסקו האחרונים (הבי"ח ומ"א והנר"א ושאר אחרונים) שלא בשי"ו, אין נצוי להורירו מש"ו במש"ל ות, אמנם בחורשי ר' ציקוב אינר בסימן ג' משמע דלכלי עלמא אין נכון ליהיה שי"ו בנה, והלא לכתחלה לכלי עלמא צריך להשמיע לא⁴²: * הוא משוטה⁴³ וקטן, עין בסימן קצט סעיף י' בהג"ה דמשמע דאף שוטה אם הוא מכוון ומצטרף לזמין, ואפי"ן, הוא הדין לתפלה על פ"ל פוסקים בשעת הדחק ודלפי דעת הרמ"א לעיל בסעיף ד בהג"ה משמע דלתפלה קלא שערות מוזנין, ובתפלה במקום הדחק משמע מה דיש לסמוך על המקלוין, כמו שכתב בהרא"ב בברכ"י מ"שה, ואלו בסימן קצט לענן ופון מחמיר ואין מתקן שם פ"ל בנה, ודשעם, כדי שלא ישאר ישראל בלי ברכו ומש"הו), ועין שם במגן אברהם סעיף קטן ח בשם הל"ח תמורות ומרש דשם אריבאינו שוטה במדי, ולא נהירא, פי סבר לסמן להשאיר מסימן זה ולא תקן, לפי מה דקמא לן ביוה"ד דעת סימן א דאפלו בסימן אחר מסימני שעות הוא שוטה גמור מן התורה, ואם אין בו שום סימן שוטה פשיטא⁴⁴, אכן האמת הוא

כפ"ס צריך עיון⁴⁵: אד לענן קריאת המגלה בודאי אין הלשן מצטרף לעשרה לכלי עלמא, ובמגלה בעי עשרה לפוסקומי נסא ובישן ליקא פרסום: (לד) מצטרף עמהם, דבכל עשרה שהם גדולים שכינה שריא ביניהם, ד"ונקדשתי בתוף בני ישראל" קרינן בהו, ולא דמי לקטן דלאו בר קרישה הוא, ועין פ"ט"ו שחולק לענן יושן וסביא לה דאין מצטרף, והסכים עמו הפרי חדש דיש חשיב בשוטה, עין שם, על בן (לז) לכתחלה בנדאי צריך להקיצו ועל פ"ל פוסקים (לז) לעוררו שיהיה מתנמנם, ועין באור הגלגה: ז' נכון וכו', ואפלו (לג) אם יש מנין בלעד⁴⁶: (לו) עד שיגמרו, והוא הדין בישן (לז) צריך להקיצו, ואם לא רצה לעמד אין צריך להסמיך, לדעת השלחן ערוך, ומצטרף, אבל יש חולקין בנה וכמו שכתבתי בסעיף קטן לה: (לז) כדי שיקרא, ודקא (לז) אם ישאר שהות פ"ס להתפלל: ח' (לה) חרש המדבר, ודעת הש"ו לקמן בסימן קבר סעיף [קטן] ב שאין מצטרף למגן מי שאינו שומע אף על גב שהוא מדבר, שלא ידע לענות אמון על הברכות שקברו השליח צבור; אכן (לו) הדקה מסקימין עם פסק השלחן ערוך וסוברין שאין זה מעכב לענן צורף, ואם הוא מכוון הברכות וכשרואה שעונין עונה עמהם, דומיא דהנחת הסודרין בבית הכנסת של אלכסנדריא, שמתין בשעה שסכים השליח צבור סוף הברכה ונותן אמון⁴⁴, (לז) מצטרף לכלי עלמא⁴⁵: ט' (לט) שמי שערות, ומקומן ושעור גדולמן באב"ה העור בסימן קנה סעיף יז יוח: (מ) אחר שיהיה, שכן (לז) קבלו תנ"ל, הלכה למשה מסיני שלא יקרא הנכר איש עד שישלמו לו י"ג שנה ויביא גס"ן פן שמי שערות, והוא מקלל כל השעורין שקבלו תנ"ל הלכה למשה מסיני, ואמנם קמא לן כיון שהגיעו לכלל שנים תפלה שהביאו שמי שערות, ולכן אפלו אם אנו רואין שאין להם שמי שערות חישין שמא תיה להם אלא ששורה, ישן דרף שערות הללו לנשו, פ"עמים מתקמת פחישות ופ"עמים מתקמת פחישות, ומכל מקום לא סמכין על תנקה זו לגמרי, אלא דביני לה כספק, ולכן אוליין המדי לח קרא בכל דבר שהוא מדארותא ובדרבנן לקלא⁴⁶, ועין לקמן בסוף מגן אברהם סעיף קטן ז, וצריך עיון קצת⁴⁷, ועין לעיל בסעיף קטן לא מה שכתבתי שיש בשם הפרי"מגדלים: (מא) בן י"ג שנה, ואב"ה המימין על ו⁴⁸ ולא איש אחר⁴⁹, פן איחא בקדושים ס"ד עמור א בחוספות דבור המתחיל נאמן, ואם מה אב"ה ואינו יודע אימתי נעשה פן י"ג שנה, לכאורה דינא הוא דמכין שהביא שמי שערות ח"ב לומר במצות התורה כדין שאר גדול, דספקא דארותא הוא⁴⁸, ועין: (מב) יום

שער העיון

(2) פרי"מגדלים, ודוכא בפתי"תשובה ח"ש"מפשט סימן לה: (כס) אלה רבה ודרד"ה חסידים (כט) ח"א אדם ובאר היטב: (ל) בנג"א בקמח, דלא פאליה וזוטא: (לז) פרי"מגדלים ותיאורם: (לז) פרי"מגדלים: (לג) פשוט: (לד) אחרונים: (לז) ביחוסף: (לז) בנג"א אברהם בשם מהר"ל ואלה רבה ודרד"ה חסידים: (לז) פרי חדש: (מ) ח"א אדם בכלל סו:

Torah-Box.com diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

הלכות פרכות סימן נה

י פאם זענר אָהד נולד בכ"ט לאָרן ראשון משנה מעברת, וזענר אָהד נולד באָרן שני באָהד בו, ושנת י"ג (מג) אינה י"א (יא) מעברת, אוהו שפולד בכ"ט לאָרן ראשון צריך להמתין (מד) עד כ"ט לאָרן בשנת י"ג להיות בן י"ג שנה, ואתו שפולד אחריו באָהד ראשון השני יהיה בן י"ג שנה בינן שהגיע אָהד באָרן של שנת י"ג: הגה ומי שפולד באָרן ונעשה בר מצוה בשנת העבור (מה) אינו נעשה בר מצוה עד אָרן השני (תשובת מהר"י מינץ סי' ט"ז): **יא** זעבירן שעבר על גזרת העבור (מו) או שעבר עברה, אם (מו) לא נדוהו נמנה למנין עשרה: **יב** *קמנדת, *אין (יב) מצרפין אותו לכל דבר שצריך עשרה. **יג** אָבל מותר להתפלל בבית הכנסת שהוא שם, אלא אם כן פרשו להתמיר עליו בקד: **יד** צריך שיהיו (מה) כל העשרה במקום (יג) (מט) אָהד ושליח צבור עמקם. והעומד בתוך הפתח מן הגוף ולחוץ,

ס האטר בחושבו
בית יוסף
דברי יוסף
המנהיג
דברי יוסף
דברי יוסף
דברי יוסף
דברי יוסף
דברי יוסף

שערי תשובה

התפלל עשרה כ"א בחוד (ולא דוקא כ"א בפני עצמו אלא שלא נעטרפו, רק סקנת התפלל לכו וקצת לכו, פרח מנהיג גדול וקשה, ואיני שנתמכר עשרה סדר אינם יכולים לחזור ולהתפלל, ואם התפללו חוץ ברה"ט להתפלל רק היום דאיכא מי שלא התפלל התפלל הוא וזמן ענין אחריו כו, המניין הביאו במקרה כפי סט, רע"ש מ"ש דאי ליכא ששה שלא התפללו לא התפלל ש"ן קלמ כו, וכן בעצרת וקנים שם בשם הגאון מריה וישע דלי: [יא] מעברת, עברית, וכי"ש השי"י כיצ במעיל צדקה סי' כא, ובקרבן העדה ר"ס קמא נמנה שם הוי"ו דאם נולד בשנה פשוטה אינו נעשה בר מצוה עד אָרן שני, והוא דוקר בת"א ופרי"ח קאן שחולק על פוסקי תלמי, וכן בשו"ת בית אפרים חלק אה"ע סי' ט"ז גט, וכן בלבוש ובא"י סי' תוס' וקורא אפרים סי' תוס', וכתב בתשובת כ"ח סי' קמא שאם נולד ברי"ח והיה מפרט ונעשה בשנה שלמה לית לן בה, וכתב הא"י דאם בשנה שפולד היה

באר היטב

א"צ להמתין, מ"א: (יא) מעברת, כתב מה"א ל"ד אלא היה אם שנת י"ג מעברת, אוהו שפולד באָרן ראשון נעשה בר מצוה באָרן השני כמי"ש בהגיה ע"ש, ולא עמ' במקור הדין, והנסת רמ"א הוא במשנת מהר"י מינץ סי' ט' וכתב בפשיטות ופסק דאף אם הולד בשנה מעברת באָרן ראשון נעשה בר מצוה בשנה פשוטה הוא נעשה בר מצוה אחר מי שפולד באָרן שני, וכן מי שפולד באָרן בשנה פשוטה ונעשה בר מצוה בשנת העבור, אינו נעשה בר מצוה עד אָרן שני, מי"מ כתב בזה"ל: ונראה לי פשוט כמי שפולד בשנת העבור באָרן ראשון ואחר נולד באָרן שני ובשנת י"ג היה ג"כ עבדו, אז נדאי היינו אומרים הולד בראשון יהיה בר מצוה באָרן ראשון והשני באָרן שני, האי בדידה והאי בדידה, תשובת שבת יעקב ח"א סי' ט, וכן המנהג פשוט

משנה ברוחה

אָהד, לאו דוקא יום, אלא בינן שבכנסת תחלת היום משנת י"ד, ואפילו שנה אחת ואפילו גזע אחת, סגי; ואפילו נולד בסוף יום ראש השנה, בינן שצריך הוא ודאי יום, נעשה בן י"ג שנה בתחלת ליל ראש השנה של שנת י"ד (אחרונים). ואם היה ביום השקמות בעת הלדה, (לט) דינינן לה לספק ואולינן לחמרא בכל דבר שהוא מדאורחותיה⁶⁵: **י** (מג) אינה מעברת, אבל אם בשנת י"ג היה גסרן עבדו, אז בודאי היינו אומרים הולד בראשון יהיה בר מצוה באָרן ראשון והשני באָרן שני (נהסמית אחרונים, ולא כמ"א): **(מד)** עד כ"ט לאָרן, דמיהו דמיא שחשב האָרן הראשון שפולד בו במקום שכתב, וכיין שאגיע כ"ט בשכט בשנת י"ג יהיה נעשה בר מצוה, קא משמע לן דלא אמרינן בן: (מה) אינו נעשה. אף על גב דכבר כתב המחבר, סעיף ט, דחידוש העבור בכלל, מכל מקום היה אמינא דוקא בנולד בחדש אחר, כגון בראש חודש ניסן, ושנת י"ג מעברת, אין נעשה בר מצוה עד ראש חודש ניסן, אבל נולד בראש חודש אדר, הוה אמינא דנעשה בר מצוה בראש חודש אדר ראשון, קא משמע לן דאָרן ראשון לא נקרא אָרן, (מ) אלא חדש העבור מקרי⁶⁶, שהרי אין קורין את התגלה באָרן ראשון, ובאין בעינין י"ג שנים שלמים, מי שפולד ביום ראשון בראש חודש פסלו, ויהי אז שני ימים ראש חודש, ובשנת י"ג היה חשוון חסר וכתב אינו אלא יום אחד ראש חודש, אף על פי כן (מח) אינו נעשה בר מצוה עד ראש חודש פסלו, ומי שפולד בראש חודש כסלו ולא היה רק יום אחד ראש חודש, ובשנת י"ג היה שני ימים ראש חודש, וכתב ספרים ודוקא עברה עברו, אבל להכעיס אפילו בדרך אחר, או שהוא מוקד לעבודת גוילים או לחלל שבת בסתר סניא⁶⁷, דינו כעכו"ם ואינו מצטרף: **(מו)** לא נדוהו, אפילו (מג) עברה שחייב עליה מיתה, והטעם: דכתבי פקדן "חטא ושאל", אף על פי שחטא ושאל הוא ובקדשה קארי, וכת הנקרא קראים, (מז) אינם מצטרפין לעשרה, שאינם מודים בתורה שבעל פה, וכל מי שהוא (מה) כופר בתורה שבעל פה אין מצטרף לכל דבר שבקדשה⁶⁸: **יג** (מה) כל העשרה, ואפילו אם אינן רואין אלה את אלה, פינן שהם בבית אחד⁶⁹ (אחרונים), אבל אם מקצתם בתוך זה ומקצתם בתוך אחר, אינם מצטרפין אף על פי שהפתח פתוח ביניהם, (מו) מיום דאין שם פרצה, והפתח גופא כמחצה חשוכה והוי לה שני בתים: (מז) ואפילו בשאין דלת ביניהם, כל שהם בשני רשות ואין רואין זה את זה אין מצטרפין, ויש (מח) פתמירין אפילו בראשון⁷⁰: **(מט)** אָהד, הוי תשעה בבית ואָהד בסנה, (מט) יש אומרים דמצטרפין⁷¹ (ז) ויש חולקין, קשיש משנה במקום אָהד, ואָהד אחר הוילון שפוסקין לעניעות, מצטרפין⁷²; ודוקא אם פרשו לעניעות בעלמא, אבל אי איכא תפילין

באר הלכה

דבריו המגניבארהם, דרכי מהר"ל אינם רק למאן דאמר דקטן המשל בעריקה מצטרף, אבל לפי מה דקמא לן דקטן המשל בעריקה אינו מצטרף, חדש ושופט לא עדיפי מקטן המשל בעריקה, ואם כן פשוט דהוא הדין להפלה אינם יכולים לצרפם אפילו בשנת הדקדק, ודע עוד, דהוא הדין אם היה פתוח בחולדה אלא שאסור נעשה חרש שאינו שומע ואינו מדבר, גסי כן בכלל שופט וקטן⁶⁴ (פמ"ג ביר"ד סימן א' בש"ד סקכ"ב), ומי שהוא עמים תלים ועמים שופט, בעת שהוא תלים הרי הוא כפקח לכל דבריו וחייב כמינו ליה סעיף ט"ז: * קגנה וכו'. ואם היה שלא בשביל עברה רק בשביל קטן, מותר להצטרף עמו לכל דבר שבקדשה ב"י בשם הרשב"א וכן משמע בע"ה וא"י ולא בפרי"ח וכן משמע בפמ"ג, ואם היה נחמט שעבר על גזרת העבור, גם בבית יוסף מודה, עין שם: * אין מצטרפין וכו'. עין כ"ח ב"ה ב"ה ד"ה סימן שלד ענין קטן ב דוקא אם פרשו אז שלא יצטרפו, אבל מלשון תפוסקים לא משמע כן, עין בבית יוסף ובכבוד הגרי"א, אחר כך מצאתי בספר שכתבתי דודא ב"ה דודא עין שלד שגם הוא תמה עליו קנה, כתב

שער הצידי

(לט) פשוט: (מ) לבוש: (מא) כנסת הגדולה, מגניבארהם, דרך החיים: (מב) בית, אלה רבה, ר' עקיבא אינר, דרדתיים: (מג) דכמעשה דענן היה חלול שבת שמכב סקילה, דפרש רש"י ביהושע: (מד) קגניבארהם מפאר הדור: (מה) מפאר הדור: (מז) מלקטן סעיף טז: (מח) פרי קנינים: (מט) עין בעצרת תשובה: (מט) מהרי"ש, ופסרי קנדים כעוד גס"כ ב"ה: (ז) פרי קדש:

 Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

 Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

הַלְבוּת פְּרָכּוֹת סִימָן נה

ביאורים ומוספים

לפי המקום שבו נמצא עכשיו, גם אם לפי המקום שבו נולד עדיין לא מלאו לו י"ג שנים.

ואם נעשה בר מצוה בליל רביעי, ובאותו לילה עבר את קו התאריך ושם הוא ליל שלישי, שהוא קודם זמן גדולות, דעת הגר"ח קניבסקי והגר"ח שיינברג (תאריך ישראל שם אות יא) שכוון שנעשה גדול שוב אין חזר לקטנותו.

[משנ"ב ס"ק מו]

או שהוא מקרר לעבודת־גִּלְגָּלִים או לחלל שבת פְּפֻרְהִיָּא⁵⁸.
(58) ולענין מהללי שבת בזמננו, כתב החו"א (אריה סי' פו ס"ק יד, וי"ד סי' ב ס"ק כה) שיש לרובם דין תינוקות שנישבו ולא דין מומר, וכתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"א סי' כג וחי"ב סי' יט) שאם באו עתה להתפלל, יש מקום להתיר לצרפם לכל דבר שבקדושה, כגון קדיש וקדושה וברכו, וכן לחזרת השי"ש יש לצרפם בשעת הדחק כדי להוציאם ידי חובה באם אינם יודעים להתפלל. אמנם מעלת הפילה ציבור, מסתבר שלא יחשב על ידם. והסתפק שם מה הדין לענין צירופם לקריאת התורה.

מאידך, בשו"ת אור לציון (חי"ב פי"ט אות ה) כתב שאינם מצטרפים למנין, וכן הורה הגר"ש אלישיב (שיעורי מן הגר"ש אלישיב ברכות כא, ב) שאינם מצטרפים למנין, ואף לא לענין קדיש וקדושה, הינם כנכרים לכל דבריהם. וכן כתב בשו"ת שבת הלוי (חי"ג סי' קסו) שמחלל שבת או מי שנשא נכרית, אין לצרפו למנין, וביאר (חי"ח סי' קעב) שאף שמעשה אבותיהם בידיהם, מי"מ מי מהם אינו יודע משבת קודש ובפרט בארץ ישראל. וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (חי"ג סי' סה) לענין מי שנשא נכרית, שאין לצרפו למנין, ואין בזה היתר של תינוק שנשבה, וחמור דינו ממחלל שבת, כיון שרוב ישראל אין נכשלים בו.

ודעת הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה חי"ב סי' ד אות י) שרצוי שלא לצרפם למנין ולכל דבר שצריך עשרה, ובמכתב נוסף כתב הגר"ש אויערבך (קובץ מבקשי תורה חט"ו עמ' רמה), שבמקום הצורך יש לסמוך על אלה שכתבו שבזמננו שהפרוך מרובה על העומד הרי הם כתינוקות שנשבו, ואפילו אם הם יהודים מעט, מי"מ קל הדבר בעיניהם לחשוב שזה מותר, ולכן אם אפשר להתפלל במקום שיש מנין אנשים כשרים ברור שהדבר עדיף, אך בשעת הדחק יש להקל. ועוד בפרטי דין 'תינוקות שנשבו' בזמננו, ראה מה שכתבו לקמן סי' תקיב ס"ק ב.

ולענין מומר לתיאבון, כתב בשו"ת שבת הלוי (חי"ג שם) שמותר לצרפו, וכן הוסיף בשו"ת אור לציון (שם) שאם הוא מתבייש להחלל את השבת לפני אדם גדול, כיון שיש דבר המונע ממנו לעבור איסור, יש להקל בזה, וכן כתב המשגיב לקמן (סי' שפה ס"ק ו) שבאופן זה נחשב כמחלל שבת בצניעה, עוד כתב בשו"ת אור לציון (חי"ג פי"ט סי' ג), שמי שאינו יודע כלל מענין יום טוב או כיוצא בזה, כגון העולים מרוסיה וכדומה, הרי הם כתינוקות שנישבו, וכן כתב בשו"ת תשובות והנהגות (חי"ד סי' לב).

[משנ"ב ס"ק מז]

דָּקָל מִי שֶׁהָיָה פּוֹפֵר בְּתוֹרָה שֶׁפְּעֻלָּתָהּ אֵין מְצַרְרָה לְכָל דָּבָר שֶׁבְּקִרְיָה⁵⁹.

(59) ולקמן (סי' קכו ס"ק ב) כתב שאם אנו יודעים שהוא כופר בתחיית המתים או שאינו מאמין בגאולה העתידה, וכל שכן אם אינו מאמין בתורה מן השמים או בגמול ועונש, אפיקורס גמור הוא ואסור להניחו להיות שי"ץ.

המשך במילואים עמוד 14

[ביה"ד"ה הוא כשונה]

גסימן בקלל שו"ת נחשב⁶⁴.

(54) וחולה שמחמת חלו אינו שומע ואינו מדבר ועתיד לחזור למצבו הראשון ולשמוע ולדבר, כתב בשו"ת התן סופר (אריה חי"ב סי' יח אות ג) שמצטרף למנין.

[משנ"ב ס"ק מב]

הַיְגִינֵן לֵה לְסַפֵּק וְאַזְלִינֵן לְחַמְרָא בְּכָל דְבָר שֶׁהוּא מְדַאֲרִיתָא⁶⁵.

(55) ולענין זמנה של סעודת בר מצוה, כתב בשו"ת שבת הלוי (חי"ד סי' כו) שכיון שמדריך ספק דאורייתא מתחייב בכל המצוות כבר מהיום הראשון, אם כן יום זה הוא הגורם את חיובו מן התורה בעול המצוות, ויש לשמחה באותו היום.

[משנ"ב ס"ק מה]

קָא מְשַׁמֵּעַ לָן דְאָרְךָ רֵאשׁוֹן לֹא נִקְרָא אָרְךָ, אֱלָא חֲרָשׁ הַעֲפוּר מְקַרְיָה⁶⁶, וכו', נְעֻשָׂה בְרִמְזָנָה קְרוּם רֵאשׁוֹן דְרֵאשִׁיחָךְ⁶⁷.

(56) ולענין התענית ביום שמת בו אביו או אמו, כתב השו"ע לקמן (סי' תקסח סי"ו) שיתענה באדר שני, והרמ"א שם השיג שיש אומרים שיתענה בראשון ויש מחמירים להתענות בשניהם, וביאר המשגיב שם (סי' מא) שנחלקו מה נחשב סתם אדר. ומה שלא השיג כאן הרמ"א, כתב בשו"ת אגרות משה (י"ד חי"ג סי' קס) שהעיקר כדעה שסתם אדר הוא אדר שני, וכמו שסתם המשגיב כאן.

(57) ואם נולד בשנה מעוברת בלי אדר ראשון שהוא היום הראשון של ראש חודש אדר שני, ושנת הי"ג שלו היא שנה פשוטה שבה חודש אדר תמיד חסר, כתב בשו"ת בנין ציון (חי"א סי' קנא) שנעשה בר מצוה בלי שבת שהוא היום הראשון של ראש חודש אדר, וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (חי"ו סי' ח וחי"ח סי' ז), אמנם סיים שלקולא יש להתיישב בדבר. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (בירור הלכה ח"ד סי' נה עמ' ג) שיש להחמיר שדינו כספק מלי שבת עד ראש חודש ניסן, וכן דעת הגר"ש אויערבך (בירור הלכה שם) שכיון שזו מחלוקת אם נעשה גדול בלי שבת או בראש חודש ניסן, למעשה יחמיר כשתי השיטות את החומרות שבגדול ושבקטן, ואם נולד בשנה פשוטה בלי שבת תשנת הי"ג שלו מעוברת, כתב בשו"ת בנין ציון (שם) שנעשה בר מצוה בלי אדר ראשון. מאידך, בספר מנן שמואל (להגר"ש הומינר, סי' ו) כתב בשם המהר"ל דיסקין והגר"ש סלנט שנעשה בר מצוה בלי שבת, ודעת הגר"ש אויערבך (אשי ישראל פט"ו הע' כו) שלאומרא יש לנקוט בשיטת הבנין ציון הנ"ל, וכן כתב בשו"ת שבת הלוי (חי"ו סי' קה).

ומי שנולד באמריקה בא' ניסן ובגיל י"ג שנים נמצא באוסטרליה שהיא מעבר לקו התאריך, וכיון שכן הוקדם זמנו ביום אחד ושם כבר ב' ניסן, כתב בשו"ת בצל החכמה (חי"א סי' עה) שנעשה בר מצוה בב' ניסן באוסטרליה שאז א' ניסן באמריקה (והוסיף שם שכל זה דוקא כשנוסע מאמריקה לאוסטרליה בכיוון מערב, שאז כשעובר את קו התאריך יש הפרש של יום שלם, אבל כשנוסע בכיוון מזרח שבו דרך נסיעתו מתקצרים הימים ועד שמגיע לאוסטרליה יש הפרש של שש עשרה שעות, אז נעשה גדול לפי התאריך של אוסטרליה). והוסיף (שם סי' עו) שכן הוא גם להיפך, אם נולד בא' ניסן באוסטרליה ובגיל י"ג שנים נמצא באמריקה, נעשה בר מצוה בערב ראש חודש ניסן של אמריקה שהוא א' ניסן באוסטרליה (וגם בזה כתב שתלוי אם נוסע לכיוון מערב או למזרח, וכנ"ל). וכן הורה הגר"ח שיינברג (תאריך ישראל סי' יב אות טו) לענין הנוסע מאמריקה לאוסטרליה, מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (תאריך ישראל שם אות יז) והגר"ח קניבסקי (תאריך ישראל שם הע' כו) שלאומרא הולכים

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

מילואים הלכות ברכות סימן נה המשך מעמוד 170

את הפסוקים. וכן הוכיח נמה שכתב המשגיב לקמן (סי' תקפא סי' ה) לענין סליחות בשם הא"ר, שאם אין עשרה בעת אמירת 'אשרי', יאמרו אחר כך שלשה פסוקים בשיש עשרה. והא"ר עצמו כתב, שיאמר החזן שלשה פסוקים.

(9) ושלשה פסוקים אלה, כתב השערי אפרים (שער י' סמיד בפתחי שערים) שצריך שיהיו מפרק אחד, ולא נמכמה מקומות, וראה מה שכתבנו לעיל סי' נג סי' יא.

(10) אמנם לעיל (סי' נג שם) סתם בדעת הדרך החיים שאם לא היו עשרה בשעת אמירת פסוקי דומרה או בשעת אמירת ישתבח, לא יאמר קדיש, ולא הזכיר את שיטת הפמ"ג שחולק בזה.

[משני' שם]

ומגן אבן-השן פסיקין סט ורלר לא כתב כן? וכי, הספיקו האחרונים דהנכון שיאמרו אחר כך קומור או שלשה פסוקים? וכי, דלענין פסוקי דומרה?

(7) אלא סובר שצריך שיהיו עשרה בשעת אמירת הפסוקים, וכתב המשגיב לעיל (סי' נד סי' ט) שאף לשיטת אלו אין צריך שכל העשרה יאמרו את הפסוקים, ודי במה שענינם או שלשה יאמרו את הפסוקים. וראה עוד מה שכתבנו שם.

(8) אף שכתב 'שיאמרו' בלשון רבים, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' נא) שאין לדקדק מכאן שצריך שכל הציבור יאמרו את המזמור או הפסוקים, וכמו שנתבאר בהערה הקודמת, אלא ישתקו הציבור וישמעו

הלכות ברכות סימן נה המשך מעמוד 170

הוא שיאמר בעשרה, והוא מחסר דבר זה, ועוד, שבעצם עזיבתו את מקום השראת השכינה נחשב כעוון ה'.

[משני' סי' יז]

כמו שהתחילו כבר בעשרה ויכולין להוציא אחרים? עד שמונה יעשרה אפילו בפחות מעשרה?

(26) וממה שכתב שיש בברוחו של השי"ח להוציא אחרים גם כשיצאו מקצתם, מוכח שנשאר להם דין ציבור, אולם מדברי הביה"ל לעיל (סי' ב) דיה ומכל מקום נראה שפקע מוחם דין ציבור, ראה מה שכתבנו שם.

(27) היינו, שלענין שיוציא השי"ח אחרים ידי חובתם בברכות קריאת שמע, כתב הרמ"א לקמן (סי' נט ס"ד) שאין מוציא את היחיד כשאין עשרה מתפללים. ועל כך כתב כאן המשגיב, שאם אמרו קדיש וברכו בעשרה ויצאו מקצתם, יכול השי"ח להוציאם ידי חובתם, שנחשב הדבר שהתחילו בעשרה.

[משני' סי' יח]

כיון שהתחילו להתפלל בקול גם ואפילו רק ב"אבות" לבד?

(28) וממתי נחשב שהתחיל, כתב הא"ר (בוטשאטש, סי' ב) שהוא משעה שאמר ברוך אתה ה'.

אבל בשם התשב"ץ, שהיינו דוקא אם אירע הדבר באקראי בעלמא, אבל כשעושים כן תדיר, נראה כפריקת עול, וכמעט שניתן לומר שעליהם נאמר 'יעוובי ה' יכלי' ח"ו.

[ביה"ל ד"ה ומכל מקום]

אם העשירי עבר והלך? וכי, כיון דכלאו הכי ליצא עשרה להשראת השכינה?

(24) ואם התחילו הענין בפחות מעשרה, וכגון שלא שמו ליבם שאין עשרה, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' יז אות ב) שדאי שלא נחשב בכך לתפילה בעיבור.

(25) מלשון זה דקדק בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' ז) שטעם הירושלמי הוא שאם התחילו בעשרה ויצא אחד, אין כבר השראת השכינה כלל ואין זו תפילה בעיבור, ולכן נקרא 'עוובי ה''. ואף על פי כן הדין הוא שגומרים את התפילה, וכן ביאר העמק ברכה (נשיאת כפים אות א) בדעת הירושלמי. אמנם, החזו"א (אורח סי' קלו סי' ה) כתב שיש לתפילה זו דין תפילה בעיבור, כגון להוציא את היחיד ידי חובתו, ואף על פי כן נחשב היצוא כעוון ה', אף שלא חיסר בהשראת השכינה, ובטעם הדבר ביאר בשו"ת שבט הלוי (שם), שצורת דבר שבקדושה

הלכות ברכות סימן נה המשך מעמוד 172

שאם הוא בכתב האב סומכים על זה לענין ירושה, אך בכתב של אדם אחר לא מועיל.

ולסמוך על הנער עצמו האומר שכבר נעשה גדול, כתב הכף החיים (סי' נח) בשם סידור בית עובד [דיני קדיש סי' ט] שאין לסמוך עליו, אך כתב שלדעתו אם הנער מיושב בדעתו וירא ה', הריהו נאמן. וכן הורה הגרש"י אויערבך (אשי ישראל פט"ו הע' ל) שאפשר לסמוך עליו, כיון שהוא דבר שעתיד להתגלות, וגם ירא הוא לשקר פן ישמע אביו ויגער בו [וגם שבזמננו כל נער יודע את גילו המדויק].

(52) אלא אם כן יש שני עדים, כמו שכתב לקמן סי' תקעא סי' ה.

(53) ולענין לצרפו למנין, כתב האורח נאמן (סי' יט) שאפשר, כיון שהוא ספק דרבנן, ובתורת חיים (ספר, סי' ב) כתב שאפשר לצרפו בצירוף הטעם שיש המתירים לצרף קטן.

בברכת המזון שהיא מדרוריתא עד שטרע שהביא שתי שערות, וראה מה שכתבנו בשני' שם (סי' יט).

(50) שם כתב המג"א שאם בדקדוהו ונמצא שאין לו שתי שערות אין מצרפים אותו לזמון, ואין אומרים שנסתבר שדיו לו שערות ונשרו, וכן כתב במשגיב שם (סי' כז) וכן משמע לעיל (סי' נג סי' כה). אכן, כאן כתב שאפילו אם רואים שאין לו שערות חוששים שמא היו לו ונשרו.

[משני' סי' מא]

ואביו מקימן על זה? ולא א"ש אחר? כ"ו, דקפיקא דאורייתא הרא"ש?

(51) ואפילו אם הוא נראה קטן נמצי' הג"ל שאמר האב, כתב לקמן (סי' תקעא סי' ה) שחאב נאמן.

ולענין אם נמצא כתוב תאריך הלידה, כתב הט"ז (ח"ו סי' רעו סי"א)

